

Vertaling speech premier Mark Carney van Canada op WEF op 20 januari 2026

Vandaag zal ik spreken over de breuk in de wereldorde, het einde van een mooi verhaal en het begin van een brute realiteit waarin geopolitiek tussen de grote mogendheden aan geen enkele beperking is onderworpen.

Maar ik leg u ook voor dat andere landen, met name middelgrote machten zoals Canada, machteloos zijn noch hoeven te zijn. Zij hebben het vermogen om een nieuwe orde op te bouwen die onze waarden belichaamt, zoals respect voor mensenrechten, duurzame ontwikkeling, solidariteit, soevereiniteit en territoriale integriteit van staten.

Het lijkt alsof we er elke dag opnieuw aan worden herinnerd dat we leven in een tijdperk van rivaliteit tussen grootmachten. Dat de op regels gebaseerde orde aan het vervagen is. Dat de sterken kunnen doen wat zij kunnen, en de zwakken moeten lijden wat zij moeten.

Dit aforisme van Thucydides wordt gepresenteerd als onvermijdelijk — als de natuurlijke logica van internationale betrekkingen die zichzelf opnieuw opdringt. En geconfronteerd met deze logica is er een sterke neiging bij landen om mee te bewegen om maar mee te kunnen blijven doen. Om zich aan te passen. Om problemen te vermijden. Om te hopen dat volgzzaamheid veiligheid koopt.

Dat zal het niet doen.

Dus, wat zijn onze opties?

In 1978 schreef de Tsjechische dissident Václav Havel, later president, een essay met de titel *De macht van de machtelozen*. En daarin stelde hij een eenvoudige vraag: hoe hield het communistische systeem zichzelf in stand?

En zijn antwoord begon met een groenteboer. Elke ochtend plaatst deze winkelier een bord in zijn etalage: “Arbeiders van de wereld, verenigt u!” Hij gelooft er niet in. Niemand doet dat. Maar hij plaatst het bord toch om problemen te vermijden, om volgzzaamheid te signaleren, om mee te komen. En omdat elke winkelier in elke straat hetzelfde doet, blijft het systeem bestaan.

Niet alleen door geweld, maar door de deelname van gewone mensen aan rituelen waarvan zij privé weten dat ze onwaar zijn.

Havel noemde dit “leven binnen een leugen”. De macht van het systeem komt niet voort uit zijn waarheid, maar uit ieders bereidheid om te handelen alsof het waar is. En zijn kwetsbaarheid komt uit dezelfde bron: wanneer zelfs één persoon stopt met meespelen — wanneer de groenteboer zijn bord weghaalt — begint de illusie te barsten.

Vrienden, het is tijd voor bedrijven en landen om hun borden uit het raam te halen.

Decennialang floreerden landen zoals Canada onder wat wij de op regels gebaseerde internationale orde noemden. We traden toe tot haar instituties, we prezen haar principes, we profiteerden van haar voorspelbaarheid. En daardoor konden we, onder haar bescherming, een op waarden gebaseerd buitenlands beleid voeren.

We wisten dat het verhaal van de internationale op regels gebaseerde orde gedeeltelijk onwaar was. Dat de sterksten zichzelf vrijstellingen gunden wanneer dat hen uitkwam. Dat handelsregels asymmetrisch werden gehandhaafd. En we wisten dat het internationale recht met wisselende strengheid werd toegepast, afhankelijk van de identiteit van de aangeklaagde of het slachtoffer.

Deze fictie was nuttig. En met name de Amerikaanse hegemonie hielp bij het leveren van publieke goederen: open zeeroutes, een stabiel financieel systeem, collectieve veiligheid en ondersteuning van kaders voor geschillenbeslechting.

Dus plaatsten we het bord in het raam. We namen deel aan de rituelen. En we vermeden grotendeels het benoemen van de kloof tussen retoriek en realiteit.

Deze afspraak werkt niet langer.

Laat me direct zijn: we bevinden ons midden in een breuk, niet in een overgang.

In de afgelopen twee decennia hebben een reeks crises op het gebied van financiën, gezondheid, energie en geopolitiek de risico's van extreme mondiale integratie blootgelegd.

Maar recenter zijn grootmachten economische integratie gaan gebruiken als wapen. Tarieven als hefboom. Financiële infrastructuur als dwangmiddel. Toeleveringsketens als kwetsbaarheden die uitgebuit kunnen worden.

Je kunt niet "leven binnen de leugen" van wederzijds voordeel door integratie wanneer integratie de bron wordt van je ondergeschiktheid.

De multilaterale instellingen waarop middelgrote machten hebben gesteund — de WTO, de VN, de COP — de hele architectuur van collectieve probleemoplossing, staan onder druk.

En als gevolg daarvan trekken veel landen dezelfde conclusie — dat zij grotere strategische autonomie moeten ontwikkelen: op het gebied van energie, voedsel, kritieke mineralen, financiën en toeleveringsketens.

En deze impuls is begrijpelijk. Een land dat zichzelf niet kan voeden, van energie kan voorzien of kan verdedigen, heeft weinig opties. Wanneer de regels je niet langer beschermen, moet je jezelf beschermen.

Maar laten we helder kijken naar waar dit toe leidt. Een wereld van vestingen zal armer, kwetsbaarder en minder duurzaam zijn.

En er is nog een waarheid: als grootmachten zelfs de schijn van regels en waarden laten varen ten gunste van het onbelemmerd nastreven van hun macht en belangen, zullen de

opbrengsten van “transactionalisme” steeds moeilijker te herhalen zijn. Hegemonen kunnen hun relaties niet eindeloos te gelde maken.

Bondgenoten zullen diversifiëren om zich in te dekken tegen onzekerheid. Ze zullen verzekeringen kopen, opties vergroten om soevereiniteit te herstellen — soevereiniteit die ooit verankerd was in regels, maar steeds meer verankerd zal zijn in het vermogen om druk te weerstaan.

Deze zaal weet: dit is klassieke risicobeheersing — en risicobeheersing heeft een prijs. Maar die kosten van strategische autonomie — van soevereiniteit — kunnen ook gedeeld worden. Collectieve investeringen in weerbaarheid zijn goedkoper dan wanneer iedereen zijn eigen vesting bouwt. Gedeelde standaarden verminderen fragmentatie. Complementariteiten zijn een positief nulsomspel.

En de vraag voor middelgrote machten, zoals Canada, is niet of we ons aanpassen aan de nieuwe realiteit — dat moeten we. De vraag is of we ons aanpassen door simpelweg hogere muren te bouwen, of dat we iets ambitieuzers kunnen doen.

Canada behoorde tot de eersten die de wake-upcall hoorden, wat ons ertoe bracht onze strategische houding fundamenteel te veranderen.

Canadezen weten dat onze oude, comfortabele aannames — dat onze geografie en bondgenootschappen automatisch welvaart en veiligheid boden — niet langer geldig zijn.

En onze nieuwe benadering rust op wat Alexander Stubb “waarden-gebaseerd realisme” heeft genoemd — of anders gezegd, wij streven ernaar principieel en pragmatisch te zijn.

Principieel in onze toewijding aan fundamentele waarden: soevereiniteit en territoriale integriteit, het verbod op het gebruik van geweld behalve wanneer dat in overeenstemming is met het VN-Handvest, en respect voor mensenrechten.

En pragmatisch in de erkenning dat vooruitgang vaak incrementeel is, dat belangen uiteenlopen, dat niet elke partner onze waarden zal delen. Dus we gaan breed en strategisch in gesprek, met open ogen. We nemen de wereld actief zoals die is, en wachten niet op een wereld die we zouden willen.

We kalibreren onze relaties zodat hun diepgang onze waarden weerspiegelt. En we geven prioriteit aan brede betrokkenheid om onze invloed te maximaliseren, gezien de vloeibaarheid van de wereldorde, de risico's die dit met zich meebrengt, en de inzet voor wat volgt.

En we vertrouwen niet langer alleen op de kracht van onze waarden, maar ook op de waarde van onze kracht.

Die kracht bouwen we thuis op.

Sinds mijn regering aantrad, hebben we de belastingen verlaagd op inkomens, op vermogenswinsten en op bedrijfsinvesteringen. We hebben alle federale barrières voor interprovinciale handel verwijderd. We versnellen investeringen ter waarde van een biljoen dollar in energie, AI, kritieke mineralen, nieuwe handelscorridors en meer.

We verdubbelen onze defensie-uitgaven tegen het einde van dit decennium en doen dat op manieren die onze binnenlandse industrieën versterken.

En we diversifiëren snel internationaal. We hebben een alomvattend strategisch partnerschap met de EU afgesproken, inclusief deelname aan SAFE, de Europese defensie-inkoopregelingen.

We hebben in zes maanden tijd twaalf andere handels- en veiligheidsakkoorden gesloten op vier continenten.

In de afgelopen dagen hebben we nieuwe strategische partnerschappen afgerond met China en Qatar.

We onderhandelen over vrijhandelsakkoorden met India, ASEAN, Thailand, de Filipijnen en Mercosur.

We doen nog iets anders. Om mondiale problemen te helpen oplossen, hanteren we variabele geometrie — met andere woorden, verschillende coalities voor verschillende kwesties op basis van gedeelde waarden en belangen.

Dus wat Oekraïne betreft zijn we een kernlid van de coalitie van bereidwilligen en een van de grootste bijdragers per hoofd van de bevolking aan zijn defensie en veiligheid.

Wat Arctische soevereiniteit betreft staan we pal achter Groenland en Denemarken en steunen we volledig hun unieke recht om de toekomst van Groenland te bepalen.

Onze inzet voor Artikel 5 is onwrikbaar.

Dus werken we samen met onze NAVO-bondgenoten — waaronder de Noordse-Baltische Acht — om de noordelijke en westelijke flanken van het bondgenootschap verder te beveiligen, onder meer via Canadese, ongekende investeringen in over-de-horizonradar, in onderzeeërs, in vliegtuigen en in laarzen op de grond.

Canada verzet zich krachtig tegen tarieven rond Groenland en roept op tot gerichte gesprekken om onze gedeelde doelen van veiligheid en welvaart in het Arctisch gebied te bereiken.

Op het gebied van plurilaterale handel voeren we het voortouw bij inspanningen om een brug te slaan tussen het Trans-Pacifisch Partnerschap en de Europese Unie, wat een nieuw handelsblok van 1,5 miljard mensen zou creëren.

Op het gebied van kritieke mineralen vormen we kopersclubs verankerd in de G7, zodat de wereld kan diversifiëren weg van geconcentreerde bevoorrading.

En op het gebied van AI werken we samen met gelijkgezinde democratieën om ervoor te zorgen dat we uiteindelijk niet gedwongen worden te kiezen tussen hegemonen en hyperscalers.

Dit is geen naïef multilateralisme. Het leunt ook niet op hun instituties. Het bouwt coalities die werken, kwestie voor kwestie, met partners die genoeg gemeenschappelijke grond delen

om samen te handelen. In sommige gevallen zal dat de overgrote meerderheid van de landen zijn.

Wat het doet, is een dicht web van verbindingen creëren op het gebied van handel, investeringen en cultuur, waarop we kunnen terugvallen bij toekomstige uitdagingen en kansen.

Middelgrote machten moeten samen optreden, want als we niet aan tafel zitten, staan we op het menu.

Maar ik zou ook zeggen dat grootmachten zich voorlopig kunnen veroorloven om alleen te opereren. Ze hebben de marktgrootte, de militaire capaciteit en de hefboom om voorwaarden te dicteren. Middelgrote machten niet. Maar wanneer we alleen bilateraal onderhandelen met een hegemon, onderhandelen we vanuit zwakte. We accepteren wat wordt aangeboden. We concurreren met elkaar om de meest meegaande te zijn.

Dit is geen soevereiniteit. Het is het opvoeren van soevereiniteit terwijl ondergeschiktheid wordt geaccepteerd.

In een wereld van rivaliteit tussen grootmachten hebben de landen daartussen een keuze: met elkaar concurreren om gunsten, of zich verenigen om een derde weg met impact te creëren.

We moeten ons niet laten verblinden door de opkomst van harde macht en vergeten dat de kracht van legitimiteit, integriteit en regels sterk zal blijven — als we ervoor kiezen die samen te hanteren.

En dat brengt me terug bij Havel.

Wat zou het betekenen voor middelgrote machten om “de waarheid te leven”?

Ten eerste betekent het de realiteit benoemen. Stop met het aanroepen van de “op regels gebaseerde internationale orde” alsof die nog functioneert zoals geadverteerd. Noem het wat het is: een systeem van toenemende rivaliteit tussen grootmachten waarin de machtigsten hun belangen nastreven door economische integratie als dwangmiddel te gebruiken.

Het betekent consistent handelen, dezelfde standaarden toepassen op bondgenoten en rivalen. Wanneer middelgrote machten economische intimidatie uit de ene richting bekritisieren maar zwijgen wanneer die uit een andere richting komt, houden we het bord in het raam.

Het betekent bouwen aan wat we zeggen te geloven. In plaats van te wachten tot de oude orde wordt hersteld, betekent het instellingen en overeenkomsten creëren die functioneren zoals beschreven.

En het betekent het verminderen van de hefboom die dwang mogelijk maakt. Het opbouwen van een sterke binnenlandse economie zou altijd de onmiddellijke prioriteit van elke regering moeten zijn. En internationale diversificatie is niet alleen economische voorzichtigheid — het

is de materiële basis voor een eerlijk buitenlands beleid. Want landen verdienen het recht op principiële standpunten door hun kwetsbaarheid voor vergelding te verkleinen.

Dus Canada heeft wat de wereld wil. We zijn een energiemacht. We beschikken over enorme voorraden kritieke mineralen. We hebben de best opgeleide bevolking ter wereld. Onze pensioenfondsen behoren tot de grootste en meest geavanceerde investeerders ter wereld. Met andere woorden, we hebben kapitaal, talent, en ook een regering met een enorme fiscale capaciteit om daadkrachtig op te treden.

En we hebben de waarden waar velen naar streven.

Canada is een pluralistische samenleving die werkt. Ons publieke domein is luid, divers en vrij. Canadezen blijven toegewijd aan duurzaamheid.

We zijn een stabiele en betrouwbare partner in een wereld die dat allerm minst is. Een partner die relaties opbouwt en waardeert voor de lange termijn.

En we hebben nog iets. We herkennen wat er gebeurt en hebben de vastberadenheid om daar ook naar te handelen.

We begrijpen dat deze breuk meer vraagt dan aanpassing. Ze vraagt om eerlijkheid over de wereld zoals die is.

We halen het bord uit het raam.

We weten dat de oude orde niet terugkomt. We moeten haar niet betreuren. Nostalgie is geen strategie.

Maar we geloven dat we uit de breuk iets beters, sterkere en rechtvaardigers kunnen bouwen.

Dit is de taak van de middelgrote machten. De landen die het meest te verliezen hebben in een wereld van vestingen en het meest te winnen bij echte samenwerking.

De machtigen hebben hun macht. Maar wij hebben ook iets — het vermogen om te stoppen met doen alsof, om de realiteit te benoemen, om onze kracht thuis op te bouwen en om samen op te treden.

Dat is het pad van Canada. We kiezen er openlijk en met vertrouwen voor.

En het is een pad dat wijd openstaat voor elk land dat bereid is het samen met ons te bewandelen.